

EĞİTİM GETİRİLERİNİN ÖZEL VE SOSYAL AÇIDAN İNCELENMESİ

Yrd.Doç.Dr. Filiz GÖLPEK*

ÖZ

Kıt kaynakların alternatif yatırım alanları arasında nasıl dağıtılacağı sorunu, toplumların amaçlarına ve bu amaçlara ilişkin tercihlerine göre çözülür. Bu alternatif yatırım alanları arasında eğitimin özel bir yeri vardır. Eğitim; bir taraftan anlık faydalar sağladığı için tüketim, diğer taraftan bireylerin gelecekteki üretim ve kazanma kapasitelerini belirlediği için yatırım olarak kabul edilmektedir. Eğitim hizmetlerinden yararlanmanın gelecekteki gelir dağılımını belirlemesi, bu tür yatırımların son derece önemli olduğunu göstermektedir. Sosyal bir yatırım olarak eğitim, iktisadi büyüme ve gelişme üzerinde de önemli etkilere sahiptir. Bu nedenlerle, eğitim hizmetlerinden yararlanma, bireylere ve topluma parasal ya da parasal olmayan çeşitli faydalar sağlamaktadır. Bu durum eğitim yatırımlarının bazıları için ek kazançlar sağladığı anlamını taşımaktadır. Eğitimden bireylerin ve toplumun ne kadar fayda elde ettiklerini tespit etmek için de özel ve sosyal getiri değerleri üzerinde durulmaktadır. Bu konudaki çalışmalarda, genel olarak ilk ve ortaöğretim kademelerinde sosyal, yükseköğretim kademesinde özel getirilerin ağır bastığına dair sonuçlar elde edilmiştir. Buna bağlı olarak, bu çalışmanın amacı, daha önce yapılmış çalışmaların bulguları analiz edilmek suretiyle, eğitimin getirilerini anlamaya imkân sağlayacak kavramsal bir çatı oluşturmaktır. Çalışmada önce, eğitimin özellikleri ve getirileri teorik çerçevede ele alınmış, daha sonra meta analizi şeklinde literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, yükseköğretim kademesinde özel getirilerin sosyal getirilerden daha fazla olduğu ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitimin getiri oranları, eğitimin özel getiri oranı, eğitimin sosyal getiri oranı, eğitimin tüketim özelliği, eğitimde yatırım ve tüketim, eğitimde kamu finansmanı.

Jel kodu: A2, A23, I 22

THE INVESTIGATION OF EDUCATIONAL RETURNS FROM THE PRIVATE AND SOCIAL POINT OF VIEW

ABSTRACT

The question of how to distribute the limited resources among the alternative investment areas is solved according to the social goals and the preferences for these goals. Education has a special place among these alternative investment areas. Education is considered consumption on one hand as it provides current benefits and investment on the other hand as it identifies the future production and earning capacities of individuals. The fact that benefiting from educational services determines the future income distribution show that these kind of investments are significant. Education as a social investment instrument has also important influences on economic growth and development. For this reason, educational services provide

---

* Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İ.İ.B.F. Ekonomi Bölümü, e-mail: filiz.golpek@gazikent.edu.tr

monetary and non-monetary benefits to individuals and the society. Investment in educational sector also means providing some people with additional incomes. In this study, in order to detect how much benefit individuals and society get from education, I will focus on private and social rates of return to education. In the literature, it is generally assumed that at the primary and secondary levels of education, social return predominates; on the other hand, at the level of higher education, private return predominates. In this respect, the aim of this study is to try to develop a conceptual framework helping us to understand the social and private returns to education. In this work, first, the characteristics of the educational sector and the issue of returns to education are focused on from a theoretical perspective; and then the existing literature was evaluated. Lastly, it is tried to be detected by referring to the recent findings whether individuals or society in general benefit from educational services at the level of higher education.

Keywords: Returns rate of education, private rate of education, social rate of education, consumption and investment in education, public finance in education.

Jel Classification: A2, A23, I 22

1. GİRİŞ

İktisatçılar, bireysel kazançları arttıran, ömür boyu, hatta nesiller arası etkileri bulunan eğitimin yatırımlarını iki nedenle daha fazla incelemişlerdir. Birincisi, dikkatlerin bireylerin başarısından çok bireylerin eğitim sonunda elde ettikleri kazançlara kayması gerektiğinin fark edilmesi idi. İkincisi, daha fazla yatırım yapılmasından çok adil gelir dağılımını sağlayacak şekilde eğitim hizmetlerinden bireylerin mi yoksa toplumun mu faydalandığının önemli olduğunun anlaşılması idi. Böylece, eğitim, ulusal yatırım kabul edilerek eğitim yatırımları sürekli artmıştır (Weidman, 1995, Heath, 1998, Berger and Kotsal, 2002; Bedi and Gaston, 1999).

Eğitim yatırımlarının artması, bireyler ve toplum açısından önemli etkiler yaratmıştır. Bu etkiler, eğitim kademelerine göre değişen miktarlarda olmak üzere faydalar (getiriler) şeklinde yansımaktadır. Genel olarak ilk ve ortaöğretim kademelerinde sosyal, yükseköğretim kademesinde özel getirilerin ağır bastığına dair sonuçlar elde edilmiştir (Woodhall, 1987; Hicks, 1994; Tatlıoğlu, 1990; Blau, 1996; Card and Krueger, 1996; Rozada and Menendez, 2002).

Bu çalışmanın amacı, daha önce yapılmış çalışmaların bulguları analiz edilmek suretiyle, eğitimin getirilerini anlamaya imkân sağlayacak kavramsal bir çatı oluşturulmaktır. Çalışma, giriş ve sonuç dahil dört bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde, teorik çerçevede eğitimin yatırım ve tüketim özelliği üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, bir meta analizi şeklinde farklı araştırma verilerinin karşılaştırmalı değerlendirmelerine dayalı olarak mevcut sistemlerde eğitimin özel ve sosyal getiri değerleri analiz edilmiştir. Bunlar, eğitimden bireylerin mi yoksa toplumun mu faydalandığını gösteren temel kriterlerdir. Sonuç bölümünde ise, özel ve sosyal getiri değerlerinin eğitim kademelerine göre değişebildiği, özellikle yükseköğretimde önemli miktarlarda özel getiri değerlerinin söz konusu ifade edilmiştir.

2. EĞİTİMİN ÖZELLİKLERİ

Bir mal veya hizmet sadece tek dönemde fayda sağladığında bir tüketim malı, sadece gelecekte fayda sağladığında da bir yatırım malı olarak değerlendirilir. Bazı mal ve hizmetler,

hem şimdi, hem de gelecekte fayda sağladıkları için, tüketim ve yatırım malı olarak değerlendirilirler. Eğitim, bu sonuncu gruba girer.

A. TÜKETİM ÖZELLİĞİ

Eğitim anlık faydalar sağladığı için tüketim özelliği göstermektedir. Eğitimin tüketim faydası, özellikle eğitim sırasında söz konusudur. Eğer eğitim normal bir tüketim malı olarak görülürse, o zaman diğer bütün normal mallarda olduğu gibi bireyler için salt yükseköğretim almış olmasından kaynaklanan fayda söz konusudur. Bu fayda, daha eğitilmiş bireylerin, daha yüksek gelirleri varmışçasına, daha fazla tüketme eğiliminde olması şeklinde yansiyabilir (Baker and Valez, 1996; Aslan, 1998: 305).

Eğitimin tüketim faydaları, zorunlu olarak okula devam eden öğrenciler için bile söz konusudur. Bireyin sırf zevk için ya da kendine entelektüel bir görünüm kazandırmak amacıyla eğitim alıyor olması açıkça bir tüketim faydasıdır (Sheehan, 1973: 19-31). Mesela, okulda bulunmanın alternatifleri (çalışma) düşünüldüğünde öğrencinin elde ettiği tatmin bir tüketim faydasıdır. Çünkü çoğu öğrenci, okula gitmeyi çalışmaya tercih edecektir.

B. YATIRIM ÖZELLİĞİ

Eğitim, gelecekte verimlilik ve kazanma kapasitesini artırır, daha fazla gelir, daha fazla mal ve hizmetten yararlanma biçiminde faydalar sağladığı için yatırım özelliği göstermektedir. Eğitimin başladığı dönemden, eğitim tamamlanıncaya kadar yapılan tüm harcamalar, uzun dönemde kişisel kazanç ve milli gelir üzerindeki etkileri nedeniyle bir yatırım unsuru olmaktadır. Dolayısıyla, eğitime yapılan yatırımlar arttıkça hem ulusal gelirden hem de bireylerin kazançlarında artış olmaktadır (Cohn, 1979; Le Grand and Robinson, 1984; Psacharopoulos and Woodhall, 1985; Fernandez and Rogerson, 1995; Psacharopoulos and Papakonstantinou, 2005).

Eğitim yatırımı, işgücünün niteliğini yükselterek sosyal hâsılaya katkısını arttırmakta, özellikle de genel eğitim alanlara, yeni işlere adapte olmakta daha esnek olmalarını sağlayan faydalar yaratmaktadır. Bireylerin gelecekteki üretim ve kazanma kapasitelerini belirleyecek şekilde ortaya çıkan bu faydalar, işgücünün eğitim kademelerine göre bulacakları işlerden elde edecekleri gelir artışı ve daha fazla mal ve hizmetten yararlanma biçiminde ortaya çıkmaktadır (Aslan, 2002: 246).

Le Grand-Robinson (1984), Woodhall (1987), Benson (1994), Psacharopoulos-Ying (1994) ve Berger-Kotsal (2002) eğitim için harcanan tüm kaynakları, gelecekte potansiyel gelir sağlaması bakımından yatırım olarak kabul etmektedir. Bu nedenle iktisat dilinde eğitim, bir tüketim malından daha çok yatırım malı olarak kabul edilmekte, eğitimin toplum açısından önemine değinilmekte, insan yeteneklerinin israfının sosyo-ekonomik etkileri tartışmaya açılmaktadır. Bu alana yönelmiş gayretler, ulusal bir yatırım olarak nitelenmekte ve en değerli sermayenin insan varlığına yatırılan sermaye olduğu belirtilmektedir.

3. EĞİTİMİN ÖZEL VE SOSYAL GETİRİLERİ

Eğitim, klasik bir sınıflandırmayla, bireylere ve topluma parasal ya da parasal olmayan çeşitli getiriler sağlamaktadır. Bireylerin ve toplumun ne kadar getiri elde ettiklerini tespit etmek için de özel ve sosyal getiri değerleri üzerinde durulmaktadır.

A. ÖZEL GETİRİLER

Özel getiriler, eğitim gören bireyin elde ettiği ve topluma yansımayan faydalardır. Bu faydalar, eğitimin bireye, gelecekte istihdam olasılığını, verimliliği ve kazanma kapasitesini arttırarak daha fazla gelir elde etmesini ve dolayısıyla daha fazla mal ve hizmetten yararlanmasını sağlayacak biçimde ortaya çıkmaktadır. Parasal olarak ifade edilen bu faydalar, özel maliyetler ile karşılaştırılmakta ve bireyin özel getiri oranı (private rate of return) olarak ifade edilmektedir¹ (Woodhall, 1994: 19).

Eğitimin özel getiri oranı, eğitim kademelerine ve ülkelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Mesela, Afrika ülkelerinde yükseköğretim kademesinde özel getiri oranı yaklaşık %32, Latin Amerika ülkelerinde yaklaşık %23, gelişmiş ülkelerde yaklaşık %12'dir. Bazı Latin Amerika ülkelerinde bu oran yükseköğretimde yaklaşık %24, ortaöğretimde yaklaşık %15'dir (Hans, 2005; Psacharopoulos, 2008:258).

OECD üyesi bazı ülkelerde yükseköğretim kademesinde özel getiri oranı, ortalama olarak, mesela Belçika'da %13, Almanya'da %8, Kore'de %11, Hollanda'da %7, Portekiz'de %18, İtalya'da %9 ve Türkiye'de %19'dir. OECD (2010) eğitim verileri ortalamasına göre, yükseköğretim kademesinde bu oran %12'dir (Tablo 1).

Tablo 1: Bazı Ülkelerde Eğitim Kademelerine Göre Özel Getiri Oranları (%-2010 Yılı)

Ülkeler	Ortaöğretim		Ülkeler	Yükseköğretim	
	Erkek-Kadın (%)	Erkek-Kadın (%)		Erkek-Kadın (%)	Erkek-Kadın (%)
Avustralya	14.4-11.5	9.1-11.3	Portekiz	11.6-12	18.4-18.4
Belçika	6.6-10.8	11.7-14.1	İspanya	11.7-14.6	9.3-11.6
Kanada	12.6-9.2	9.6-8.8	İsveç	14.3-10.2	6.1-5.3
Danimarka	5.8-3.4	4.4-4	Türkiye	9.4-8.9	19.1-19.1
Almanya	7.8-6.5	9-6.5	İngiltere	13.4-10.5	11.2-8.5
Kore	11.1-0.9	9.4-12.9	İtalya	7.2-8.5	11.5 6.6
Hollanda	4.4-4.8	6.6-5.6	OECD ort.	10.6-9.3	11.5-10.7

Kaynak: OECD (2010). Education at a Glance.

¹ Özel getiri oranı, paranın zaman değerini dikkate alan iskonto oranının saptanması temeline dayanmaktadır: $İGO_{\text{özel}}$:

$$0 = \sum_{t=0}^n \frac{\text{özel getiri}}{(1+r)^t} - \text{özel maliyet}$$

Kaynaklara göre, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve ekonomik sistemleri ne olursa olsun, eğitimle kazanç arasında olumlu ilişki söz konusudur. Üniversite mezunları, eğitilmiş iş gücü kıtlığı olan pek çok ülkede yüksek istihdam şansına sahip olabilmekte ve iyi ücretle iş bulabilmektedir.

Brezilya'da, lise mezunu kadınlar, ilkokul mezunlarından 3-4 kat daha fazla istihdam şansına sahiptirler; hiç eğitim görmemiş kadınlarla karşılaştırıldığında ilköğretim mezunu kadınlar 2 kat fazla istihdam edilmişlerdir (The World Bank, 1980: 71; Psacharopoulos, 2005: 245-50). OECD ortalamasına göre, ilköğretim mezunlarının yaklaşık %65'i; ortaöğretim mezunlarının yaklaşık %88'i ve yükseköğretim mezunlarının da yaklaşık %90'ı istihdam edilmiştir. Türkiye'de bu oranlar sırasıyla yaklaşık %72; %88 ve %90'dır (OECD, 2010). Türkiye'de 2011 yılı *Hanehalkı İşgücü Araştırması* verilerine göre, lise altı eğitimlilerde işgücüne katılma oranı erkeklerde yaklaşık %68, kadınlarda yaklaşık %23; yükseköğretimde sırasıyla yaklaşık %86 ve %73'dür (TÜİK, 2011).

Arjantin'de işgücünün aylık kazancı, üniversiteyi tamamlamadan ayrılması durumunda 236 \$, tamamlaması durumunda yaklaşık 2 katı olan 494 \$'dır (Rozada and Menendez, 2002: 348-50). Bostwana'da yükseköğretim mezunu çalışanın kazancı, hiç eğitim görmemiş çalışanın kazancının yaklaşık 5 katı kadardır (sırasıyla 2.416-608 Pula). Yükseköğretim mezunu çalışanın ortalama aylık kazancı (2.504 Pula), eğitimsiz çalışanın ortalama aylık (346 Pula) kazancının yaklaşık 6 katı, ortaöğretim mezunu çalışanın da yaklaşık 2 katı kadardır (Siphambe, 2000: 293-97).

Kuzey Kıbrıs için yapılan araştırmada, eğitimin düzeyi yükseldikçe kazançların da buna paralel arttığı; üniversite mezunlarının ortaöğretim mezunlarından yaklaşık %37 daha fazla kazanç elde ettikleri görülmüştür (Akalin, 1980: 51). 1987 yılı *Hane Halkı Gelir Anketi* verileri kullanılarak yapılan çalışmada, yükseköğretim mezunu bireyin lise mezunu bireyden 2 kat daha fazla gelir elde ettiği ve yükseköğretimde özel getiri oranının yaklaşık %28 olduğu görülmüştür (Türkmen, 2002: 56-60). 2002 yılı *Hane Halkı Bütçe Anketi* verilerine göre, lise mezunu bireyin ortalama yıllık kullanılabilir geliri 2.941.940.970 TL; üniversite mezunu bireyin 10.568.520.380 TL'dir (DİE, 2002). Başka bir çalışmada, yükseköğretim mezunu bireyin (5.150.891 TL) lise mezunu bireyin kazancının (2.447.275 TL) yaklaşık 2 katı kadar ücret geliri elde ettiği; özel getiri oranının ilköğretim kademesinde yaklaşık %23; ortaöğretimde yaklaşık %8, yükseköğretimde de yaklaşık %28 olduğu görülmüştür (Türkmen, 2002: 37). Benzer çalışmalarda yükseköğretim kademesinde özel getiri oranının yaklaşık %16 (Kesik, 2005: 220) ve %40 olduğu görülmüştür (Gölpek, 2008: 272-79).

Brezilya'da düşük sosyo-ekonomik statüdekiler (%11.4); Fransa'da işçiler (%11.9); Kenya'da hem annesi hem de babası eğitim görmemiş bireylerin özel getiri oranı (%8.5) diğerlerine göre daha düşüktür (Vawda, 2001: 28-39). Güney Afrika'da Afrikalı erkekler ortaöğretim mezunu iken yükseköğretim mezunu olmakla ücret gelirini %27, ilköğretim mezunu iken ortaöğretim mezunu olmakla ücret gelirini %16 arttırmıştır. Beyaz erkeklerde bu oranlar sırasıyla, %8 ve %15'dir (Wabu and Schultz, 1996: 584-609).

ABD'de özel getiri oranları lise mezunları için %13, kolej mezunları için %20'dir. Bilgisayar veya mühendislik eğitimi alan bireyin istihdam edilmesi durumunda ortalama başlangıç ücret geliri kolej mezununun elde edeceği ortalama başlangıç ücret gelirinden yaklaşık %36 daha fazladır (Saxton, 2000: 3-7). Yükseköğretim mezunu erkeklerin kazançları ilköğretim mezunlarına göre yaklaşık %45; yükseköğretim mezunu bir kadın işçinin ücret

geliri, ilköğretim mezunu kadın işçininkinden yaklaşık %56 daha fazladır (Vedder, 2004: 677). ABD’de yükseköğretim mezunu çalışanın elde ettiği en yüksek kazanç, ortalama kazançtan yaklaşık %18 daha fazla, en düşük kazançtan da %50 daha fazladır (Dalton, 1990: 125-26).

B. SOSYAL GETİRİLER

Sosyal getiri, bireyin kendine mal edemediği toplumun diğer üyelerine yansıyan faydalardır. Bu faydalar, vergi gelirlerinin artması ve topluma eğitilmiş bireylerin verimliliğini arttırması suretiyle milli gelire katkı sağlaması şeklinde yansımaktadır.

Sosyal getiriler, sosyal getiri oranı ile ölçülmekte ve toplumun kaynak dağılımı konusundaki kararları için bir ölçüt olarak kabul edilmektedir. Buna göre, sosyal getiri oranı, eğitimin bir bütün olarak toplum tarafından yüklenilmesi gereken sosyal maliyetleriyle, topluma sağlayacağı beklenen faydalar arasındaki ilişkiyi ölçmektedir.²

Sosyal getiri oranı, ülkelerin gelişmişlik düzeyine ve eğitim kademelerine göre farklılık göstermektedir. Mesela, bu oran, Afrika ülkelerinde yaklaşık %32, Latin Amerika ülkelerinde yaklaşık %23, gelişmiş ülkelerde yaklaşık %12’dir (Hans, 2005: 21-23). Bazı Latin Amerika ülkelerinde yükseköğretim kademesinde bu oran, Arjantin’de %18, Brezilya’da %22, Şili’de %24 ve Bolivya’da %14’dir. Ortaöğretimde ise bu oranlar sırasıyla %8, %15, %12 ve %8’dir (Psacharopoulos, 1985: 103-107). Türkiye’de 2005 yılı kamu personeli maaş verilerinin kullanıldığı çalışmaya göre, yükseköğretimin sosyal getiri oranı yaklaşık %33’dür (Gölpek, 2008: 272-79).

Yükseköğretimin sosyal getiri oranı, genel olarak, OECD’nin yüksek gelirli ülkelerinde daha düşük, gelişmekte olan ülkelerde yüksektir. Mesela, bu oran ortalama olarak Danimarka’da %6, Almanya’da %10, Hollanda’da %7, İngiltere’de %10 iken Portekiz’de %18, Türkiye’de %9’dur (Tablo 2).

Tablo 2: Bazı Ülkelerde Eğitim Kademelerine Göre Sosyal Getiri Oranları (%-2010 Yılı)

Ülkeler	Ortaöğretim	Yükseköğretim	Ülkeler	Ortaöğretim	Yükseköğretim
	Erkek-Kadın (%)	Erkek-Kadın (%)		Erkek-Kadın (%)	Erkek-Kadın (%)
Avustralya	8.6-17.2	12.4-12.5	Portekiz	7.7-5.9	18.3-17.8
Belçika	6.7-8	15.2-17.9	İspanya	5.8-5	6.2 -6.6
Kanada	7.8-6.9	7.8-6.5	İsveç	13-11.5	5.7 -2.3
Danimarka	18.2-16.3	7.3-4.5	Türkiye	6.3-5.6	9.2 -9.1
Almanya	13.4-8.8	11.8-8.4	İngiltere	13.6-22.2	10.4-10.1
Kore	1.1-(-1.3)	9.5-9.2	İtalya	5.7-4.8	10.8-8.3
Hollanda	8.1-11.6	7.5-6.3	OECD ort.	8.2-8.8	11-9.5

Kaynak: OECD (2010). Education at a Glance

² Sosyal getiri oranı, özel getiri oranı gibi hesaplanmaktadır. Sosyal getiri oranında, toplam sosyal maliyet ve sosyal getiri değerleri yer almaktadır.

Eğitimin, bireyin verimlilik kazancı üzerinde doğrudan etkilerini ortaya koyan çalışmalarda, kanıtların çoğu tarım alanından gelmekte ve eğitim gören ve görmeyen çiftçilerin yenilikçi etkinlikleri, üretim miktarlarını ve verimlilik mukayeselerini içermektedir.

Bu konuda yapılmış bir çalışmaya göre, dört yıllık temel eğitim görmüş bir çiftçinin yıllık çıktısı, hiç eğitim görmemiş birisinden ortalama olarak yaklaşık %13 daha fazladır (Hertz, 2003: 1354-68)

ABD’de yapılan iki ayrı çalışmaya göre, çiftçi eğitimindeki %10’luk bir artış, verimliliği %3 ile %5 arasında yükseltmiş; Japonya’da tekstil endüstrisinde, verimlilikteki gelişmeler tamamen çalışma koşulları ve işgücünün niteliğindeki istikrarlı değişimlerden kaynaklanmıştır (Hicks, 1994: 59-67).

Tayland’da eğitimle tarımsal verimlilik ilişkisini ele alan 31 adet veri setinin incelendiği çalışmada, bir çiftçi dört yıllık temel eğitimi tamamladığında tarımsal verimliliğin yaklaşık %9 arttığı; eğitilmiş çiftçinin yeni teknolojiyi kabul etme olasılığının hiç eğitim almamış bir çiftçiye oranla %60 daha fazla olduğu görülmüştür (Psacharopoulos, 1985: 117). Nepal’de yapılan çalışmada, eğitimin, buğday üretiminde verimliliği arttırdığı, çiftçilerin aile tecrübelerinin önemli olduğu durumlarda bile eğitimin etkisinin azalmadığı görülmüştür (Psacharopoulos, 1985: 128).

4. SONUÇ

Eğitim, karma bir mal olup sosyal ve özel mal nitelikleri taşımaktadır. Yükseköğretim kademesinde özel kazançların fazla olması, yükseköğretimi daha çok özel mal niteliği taşıdığını açıkça göstermektedir. Bu durum, yükseköğretim harcamalarının çoğunluğunun kamusal kaynaklardan karşılanmasının bireylerin özel eğitim harcamalarını daha da düşürmesinin bir sonucudur.

Tartışmalı olmakla beraber, bu alanda yapılan çalışmalarda ortaöğretim kademesinde sosyal getiri oranı, yükseköğretimde özel getiri oranı yüksektir. Üniversite öncesi eğitimin faydaları büyük ölçüde topluma yönelik iken, yükseköğretimin faydaları daha çok üniversitelerden mezun olanlar için söz konusudur.

Böyle bir sonuç, bireye, eğitim seviyesinden sağlanan kazanç farklılığı ile özel faydalar sağlarken aynı zamanda kısa sürede istihdam edilebilme şansı da sağlamaktadır. Artan eğitimin bir sonucu olan kazanç farklılığı, ülkelerin gelişmişlik düzeyine de bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir.

Sosyal getiri oranları, OECD’nin yüksek gelirli ülkelerinde daha düşük, gelişmekte olan ülkelerde yüksektir. Bu sonuçlar, gelişmekte olan ülkelerde politikacıların yatırım kararlarında önemli bir gösterge olabilmektedir. Çünkü bu ülkelerde kıt olan kamusal kaynaklardan dolayı eğitimde önceliklerin doğru bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kişisel açıdan bir prestij sağlayan, daha yüksek miktarlarda tüketim olanağı sağlaması gibi ekonomik göstergelerin hesaplayamadığı unsurlarının da sayısallaştırılmasıyla getiri değerlerinin daha da yüksek olacağı açıktır. Yükseköğretimin, özel getiriler yüksek olmasına rağmen, sosyal bakımdan da karlı bir yatırım olduğu söylenebilir.

Özel getirilerin, aslında bir taban olduğunu da unutmamak gerekir. Çünkü mesela, bir doktor veya bir öğretmen tam gün çalışsalar bile, bir kazanç sağlayabilir. Böyle bir durum, lise mezunu ile üniversite mezunu bireyler arasındaki kazanç farkını daha da artırır. Yan ödemeleri,

sosyal hakları ve özel kesimde daha yüksek ücret elde edeceği de hesaba katılırsa her iki getiri değerlerinin artacağı, özellikle özel getiri değerlerinin daha fazla artacağı söylenebilir. Parayla ölçülemeyen faydalar ile birlikte düşünüldüğünde yükseköğretimde özel getiri oranlarının her halükarda yüksek olduğu söylenebilir.

Getiri oranları ile ilgili bu sonuçlar, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, eğitimde önceliklerin doğru bir şekilde değerlendirilmesini, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerine ne kadar yatırım yapılması gerektiğini açıkça göstermekte ve politikacıların yatırım kararlarında bir gösterge aracı olabilmektedir. Dahası bu sonuçlar, eğitimin, gelir dağılımının daha adil olmasını sağlayabilecek önemli bir faktör olduğunu, eğitim fırsatlarının adil olmayan biçimde dağıtılmasının ise gelecekteki gelir eşitsizliklerini devam ettireceğini ima etmektedir.

KAYNAKÇA

Akalın, G., Yükseköğretim Karma Malına Maliyet-Fayda Analizi'nin Uygulanması, Ankara Ün. Siyasal Bil. Fak. Yayınları No: 444, Ankara, 1980.

Aslan, M.H., "Eğitim Finansmanının Ekonomi Politikası ve Yükseköğretimde Adil ve Etkin Finansman Politikaları", Liberal Düşünce, 28 (7), (2002), 225-246.

Aslan, M.H., Hizmet Ekonomisi, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti., Bursa, 1998.

Baker, T.L. and Valez, W., "Access to and Opportunity in Post -secondary Education in the United States A Review", Social of Education. Extra Issue, (1996), 213-226.

Bedi, A. S. and Gaston, N. "Using Variation in Schooling Availability to Estimate Educational Returns for Honduras", Economics of Education Review 18 (1), February, (1996), 107-116.

Berger, M. C. and Kostal, T. "Financial Resources, Regulation and Enrollment in US Public Higher Education", Economics of Education Review 21(2), (2002), April, 101-110.

Benson, C., "Eğitim Ekonomisi: Toplu Bir Bakış", (Çev: Yüksel Kavak ve Berrin Burgaz), Pegem Yayınları No.14, Ankara, 1994.

Blau, F.D., "Symposium on Primary and Secondary Education", The Journal of Economic Perspectives 10 (4), (1996), 3-8.

Card, D. and Krueger, A. B. , "School Resources and Student Outcomes: An Overview of the Literature and New Evidence from North and South Carolina", The Journal of Economic Perspectives 10(4), Fall, (1996), 31-50.

Cohn, E., "The Economics Of Education", Ballinger Publishing, Cambridge, 1979.

Dalton, J.M., "Graduate Earnings After Six Years:Who Are The Winners?", Studies in Higher Education 15 (1) March, (1990), 125-132.

DİE, 2002 Yılı Hane Halkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi Verileri, tuik.gov.tr, (5-May- 2005),

Fernandez, R. and Rogerson, R., "The Political Economy of Education Subsidies", Review of Economic Studies 62, April, (1995), 249-262.

Gölpek, F., Adalet ve Etkinlik Amaçları Bakımından Yükseköğretimde Finansman Politikası: Türkiye Örneği, (doktora tezi), Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2008.

Hans,W., Internationalization of Higher Education in Argentina, The World Bank, 59, USA, 2005.

Heath, J.A., "The Financing and Provisioning of Education and Health Services in Developing Countries: Review Article", Economics of Education Review 17(3), June, (1998), 359-362.

Hertz, T., "Upward Bias in the Estimated Returns to Education: Evidence from South Africa", American Economic Review 93(3), June, (2003), 1354-1368.

Hicks, N.L., Eğitim ve Ekonomik Büyüme. (Çev:Yüksel Kavak ve Berrin Burgaz), Pegem Yayınları, 47-67, Ankara, 1994.

Kesik, A., Yükseköğretimde Yeni Bir Finansman Modeli Önerisi: Bütünsel Model, Maliye Bakanlığı, Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı Yayın No:2003/362, Ankara, 2005.

- Le Grand, J. and Robinson, R., *The Economics Of Social Problems*, McMillan Press, London, 1984.
- OECD, 2010 Education at a Glance: Indicators, www.oecd.org/bookshop, (17-March-2011).
- Psacharopoulos, G., "Returns to Education: A further Update International and Implications", *The Journal of Human Resource*, 20 (4), (1985), 96-119.
- Psacharopoulos, G and Woodhall, M.. *Education for Development: An Analysis of Investment Choices*, Oxford University Press, Oxford, 1985.
- Psacharopoulos , G. and Ying Chu N., "Earnings and Education in Latin America", *Education Economics*, 2(2), (1994), 328-251.
- Psacharopoulos, G. and Papakonstantinou, G., "The Real University Cost in a-Free-Higher Education Country", *Economics of Education Review*, 24, (2005), 103-108.
- Psacharopoulos, G., "Funding Universities for Efficiency And Equity: Research Findings Versus Petty Politics", *Educatio Economics*, 16(3), September, (2008), 245-260.
- Rozada, M.G. and Menendez, A., "Public University in Arjantina: Subsidizing The Rich?", *Economics of Education Review* 21, (2002), 341-351.
- Saxton, J., *Investment in Education: Private and Public Returns*, Joint Economic Committee United States Congress, January, 2000.
- Sheehan, J., *The Economics of Educatio*, University College, Dublin, 1973.
- Siphambe, H.K., "Rates of Return to Education in Bostwana", *Economics of Education Review* 19(3), June, (2000), 291-300.
- Tatlıoğlu, İ., *Yüksek Öğretimde Finansman Sorunu ve Borçlanma Yöntemi: Uygun Alternatif Metotların Geliştirilmesi Açısından Analitik Bir Yaklaşım*, (Doktora Tezi), Uludağ Üniversitesi, Bursa, 1990.
- The World Bank, *World Development Repory*, Washington DC, 71, 1980.
- TÜİK. 2011 Yılı İşsizlik Rakamları. Haber Bülteni. Sayı:79, <http://www.tuik.gov.tr>, (17-March-2011).
- Türkmen, F., *Eğitimin Ekonomik ve Sosyal Faydaları ve Türkiye’de Eğitim Ekonomik Büyüme İlişkisinin Araştırması*, DPT: Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü Yayın No:2655, Ankara, 2002.
- Vawda, A., *Human Development Network, Education Team and East Asia and Pacific Regio*, Human Development Sector Unit, The World Bank, Washington, DC, 2001.
- Vedder, R., "Private-Social Returns to Higher Education: Some New Cross-Secional Evidence", *Journal of Labor Research*, 25(4), Fall, (2004), 677-686.
- Wabu, G. and Schultz, T., "Education Returns Acroos Quantiles of the Wage Function: Alternative Explanations for Returns to Education by Race in South Africa", *American Economic Rewiev* 86(3), June, (1996), 584-609.
- Weidman, J.C., "Diversifying Finance of Higher Education Systems in the Third World: The Cases of Kenya and Mongolia", *Education Policy Analysis Archives* 3(5), February, 1995, 127-139.

Woodhall,M., Economics of Education: A Review, Economics of Education Research and Studies, Pergamon Press, 1-8, Oxford, 1987.

Woodhall, M., Eğitim Ekonomisi: Toplu Bir Bakış, (Çev: Yüksel Kavak ve Berrin Burgaz). Ankara: Pegem Yayınları No.14, Ankara, 1994.